

är säkert riktig avseende de frågor och den tidsperiod Andersson-Skog intresserar sig för. Jag som själv har arbetat med Algots-arkivet och flera andra konfektionsindustriarkiv, vill dock framhålla att Algots-arkivet i flera andra avseenden är både välbevarat och har god forskningspotential.

Boken är på det hela stringent skriven. Den består av elva kapitel, rymda inom cirka 230 sidor, exklusive referenser. De historiska bakgrundskapitlen om textilindustri i stort samt om företaget Algots är visserligen intressanta och välskrivna, men är måhända inte heller outhärliga för den övriga framställningen, eftersom de till stor del berör tiden långt före krisen på 1970-talet. Exempelvis har historierna om den tidigt införda löpande-banddriften på Algots och företagets aktivt nazistiske fabrikschef, berättats flera gånger tidigare.

På sina ställen i boken förekommer upprepningar, som hade kunnat undgås med noggrannare redigering av manuskriptet. Enstaka sifferuppgifter verkar också ha blivit fel, till exempel att Algots stod för en tredjedel av sysselsättningen i Borås cirka 1949 (s. 86) eller uppgifterna på samma sida om antalet sysselsatta inom teko i Borås, som inte går ihop. Sedan är det kanske en smaksak, men nog hade boken kunnat tjäna på en lite tydligare titel än *Otyg* – detta inte minst för att locka läsare utanför den textilhistoriska kretsen.

Tekointustrin tillhörde under 1900-talets första hälft de svenska basnäringarna och var en synnerligen betydelsefull bransch för kvinnliga arbetare och tjänstemän. Så är inte fallet i dag, särskilt inte vad gäller konfektion, vilket än mer motiverar historiska studier i ämnet. De frågor som Andersson-Skog belyser i *Otyg* är därför viktiga, än mer då hon knyter denna textilhistoriska fallstudie till andra ämnen såsom lokaliserings- och sysselsättningspolitik.

Textilmuseet i Borås

JOHANNES DAUN

Mikael Svanberg, *Partierna och demokratin under författningsdebatten 1965–1980* (Göteborg: Daidalos 2020). 509 s.

Författningsrevisioner genomförs vanligen efter inbördeskrig, statskupper eller andra genomgripande nationella oroligheter. I Sverige uppstod emellertid författningsdebatten under en period som var ”fredlig, demokratisk och stabil” (s. 13), varefter en ny regeringsform trädde i kraft den 1 januari 1975. Mot bakgrund av den här egenartade utvecklingen undersöker historikern Mikael Svanberg den författningsrevision som planerades och genomfördes

mellan 1965 och 1980. Syftet är inte att förklara varför en revision gjordes utan att analysera hur den kom till stånd genom en undersökning av strategier och ställningstaganden inom "de fyra demokratiska partierna" i riksdagen, det vill säga Socialdemokraterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Moderaterna.

Utifrån ett gediget material – riksdagsmaterial, protokoll från partiorganisationer och ungdomsförbund, dagstidningar, personarkiv samt informanter – undersöks hur reformen planerades och genomfördes. Analysen lutar sig mot John D. Mays teori om partistrukturer och Gunnar Sjöbloms arbete om partistategier inom demokratiska flerpartisystem. May och Sjöblom framhåller hur partiledningar ständigt tvingas till avvägningar mellan konkurrerande handlingsalternativ i syfte att undvika partisplittring eller att tappa väljare. Tillsammans bildar dessa teorier det analyschema som löper genom boken. För vardera frågan (statschefsfrågan, fri- och rättighetsfrågan, och tronföljdsfrågan) placerar Svanberg in partiernas olika skikt (partiledning, ledande partiaktiva och väljare) på en politisk skala bestående av positionerna "Vänster, Mitt eller Höger", och för in den typ av strategi som användes för att säkra partisammanhållning.

Sammantaget visar Svanberg att de aktuella författningsfrågorna, undantaget fri- och rättighetsfrågan, landade i mittpositioner och löstes genom fyrpartiöverenskommelser av olika slag. Strategierna möjliggjorde för partiledningarna att lägga grunden för breda parlamentariska majoriteter. Emellertid saknades förankring bland väljarna. Två månader före det andra grundlagsbeslutet 1974 var en tredjedel av väjarna ovetande om reformen, något som dock inte uppfattades som ett problem av partierna då de vid den här tiden var "fångna i sin kompromiss" (s. 439).

Den nya grundlagen innebar att statsorganet "Konungen" ersattes med riksdagen samtidigt som organet "regeringen" inrättades. Emellertid medförde detta en rad oklarheter. Statschefen tilldelades inte några preciserade uppgifter samtidigt som han skulle "tjänstgöra" och "fullfölja sina arbetsuppgifter" (s. 438). Därtill blev förhållandet mellan riksdagen och regeringen på vissa punkter oklart då den formella maktuppdeleningen hade upphävts. Vagheterna påverkade dock inte partiernas inställning, utan alla fyra slöt upp kring den nya ordningen då den reella politiska makten alltjämt låg i de statsrättsligt oreglerade partiorganisationerna.

Analysen visar hur partiledningarna har månat om partisammanhållningen. Vanligast strategi för att uppnå detta var att utreda frågan tills dess att den inte längre var kontroversiell inom partiet, alternativt att förorda ett förslag som majoriteten kunde ställa sig bakom utan att någon viktig del av organisationen bröt sig loss. Fördelen med Svanbergs analyschema är att det är grafiskt och pedagogiskt tydligt, läsaren får enkelt en bild av de olika

positionerna. Nackdelen är att framställningen blir något statisk och onyanserad. I relation till vad bör positionerna "Vänster, Mitt och Höger" förstås? Schemat gör det också problematiskt att diskutera politiska förskjutningar över tid. Svanberg diskuterar visserligen detta i löpande text, men genom analys-schemat framstår politiken och åsikterna inom partierna som tämligen statiska. I sammanhanget uppkommer också frågan huruvida val av strategi är att likställa med ideologisk positionering. Enligt Svanberg har de två inte kunnat särskiljas i källmaterialet, och han medger att kodningen uttrycker "ett typvärde av de i källorna vanligast uttalade uppfattningarna" men att dess representativitet för respektive grupp är "omöjligt att veta" (s. 443).

Undersökningen täcker 20 års debatter och överläggningar som med fördel kunde ha kontextualiserats mer historiskt. Flera ämnen var aktuella under mellankrigstiden, till exempel fanns en livlig socialdemokratisk debatt om monarkins roll i en politisk demokrati. Det tycks vara likartade argument som återfinns i Svanbergs material, men de ges tyvärr ingen tydlig historisk förankring. Därtill saknas en nyanserad diskussion om det demokratibegrepp som Svanberg lutar sig mot, ett begrepp som sällan varit okontroversiellt, varken mellan partierna eller internt. Generellt åsyftar begreppet politisk demokrati, ett begrepp som Svanberg tycks uppfatta som tillräckligt entydigt för att inte behöva problematisera det, trots att det för Socialdemokraterna har inbegripit republik.

Boken riktar sig inte endast till en akademisk publik utan också en intresserad allmänhet vilket bland annat gör att uttryck som inte används i vardagsspråk förklaras. Ambitionen är lovvärd men gör samtidigt vissa partier väl långa. Samtidigt gör ambitionen att språket präglas av tydlighet och läsvänlighet. Svanberg månar synliggörandet av det empiriska materialet, kanske alltför mycket. Boken innehåller detaljerade återgivningar av debatter, och citaten är många och omfattande.

De kritiska anmärkningarna ska dock inte överskugga att Svanberg genomfört en noggrann undersökning av den svenska författningsdebatten. Boken behandlar ett centralt avsnitt svensk politisk historia som hittills varit förbisett. Vanligen beskrivs processen "helt kortfattat och som ett led i en naturlig modernisering" (s. 13), en bild som Svanberg problematiserar och nyanserar. Boken bidrar därigenom till en ökad förståelse av hur Sveriges författning i praktiken kom till. Den bör därför kunna intressera en bred publik med intresse för modern svensk historia.